

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za celotno leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00. Subskripcije: za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, Chicago and Cook County \$7.50 na leto, inozemstvo \$9.00 na leto.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (June 30, 1944), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Kaj grade za kulisami

Zadnji teden je Winston Churchill zopet imel enega izmed onih govorov pred parlamentom, katerim prisluškuje ves svet, jih analizira in kritizira. Tudi v svojem zadnjem govoru je podal široko panoramo ne samo angleške, marveč indirektno tudi ameriške zunanje politike. Iz Churchillovih govorov človek lažje razvozlja skrivnosti svetovne politike obeh držav, kakor pa na primer iz govorov ali izjav predstavnikov ameriške zunanje politike.

Tako je angleški premier sedaj prvič vsaj malo seznanil svet, kakšno povojno svetovno organizacijo kujejo za kulisami v Washingtonu, Londonu in po implikacijah tudi v Moskvi. Churchill sicer ni dvignil zastorja tajne politike teh treh velesil, marveč je le stopil na oder pred zagrinjalo in namignil, kaj kujejo za zaprtimi vrati.

Iz njegovih besed je razvidno, da kujejo obnovo Lige narodov v nekoliko drugačni obliki kot je bila Wilsonova liga. Ta liga ne bo svetovna organizacija enakopravnih narodov, marveč liga velikih, vojaško močnih držav in liga malih držav: liga gospodarjev in podložnikov... Vrhovni svet lige bodo tvorile le velesile, v prvi vrsti Amerika, Anglija in Rusija in mogoče tudi Kitajska. Male in eventualno menda tudi premagane države bodo dobile vstop samo v ligino zbornico.

Tak je do danes še zelo nejasen in pomanjkljiv obris nove svetovne organizacije. Churchill je ostalim državam vnaprej odkazal podrejeno vlogo. Glavno besedo bodo imele velesile, kakor so jo imele tudi v preteklosti. Tudi staro Ligo narodov so dominirale velesile, v glavnem Anglija in Francija, z njima pa je iz zapeška sodelovala Amerika, ki ni bila članica lige.

Nekaj let pred vojno je bila članica lige tudi Sovjetska Rusija, toda v Ženevi ni bila "persona grata", ker je bila pobornica z-boljševizmom. Litvinov je sicer skušal igrati važno vlogo in iz njegovih ust so prihajali najboljši govori: kritični, dalekovidni in tudi svarilni govori. Ampak diplomatje dominantnih sil—Anglije in Francije—so poslušali Litvinova z zamašenimi ušesi in bil skoraj vselej dirnjeni in mrki, kadar je prišel na govornico. Z drugo besedo: v stari Ligi narodov je bila Sovjetska Rusija—pankrt, boljševiški pankrt.

V novi Ligi narodov—ali kakor se bo že imenovala—Rusija ne bo več pankrt, marveč polnokrvna velesila. V novi Ligi narodov bo tudi Amerika kot polnokrvna članica. Po izjavi Churchilla bodo te tri velesile skrbale za svetovni mir. Med vrsticami njegovega govora je tudi razvidno, da bodo skrbale za mir s tem, da bodo do zob oborožene. Ostale države, manjši narodi se jim bodo morali pokoriti, kakor so se majhni ljudje morali tudi v preteklosti pokoriti velikim, mogočnim sosedom.

Taka Liga narodov kot je razvidna iz Churchillovega govora, bo morda bolj efektivna za dobro ali slabo kot je bila stara. Toda je že vnaprej dvomljivo, da bo taka organizacija mogla ohraniti svetovni mir za daljšo dobo, ne da govorimo o trajnem miru. Za daljši, gotovo pa za trajni svetovni mir je potrebna drugačna svetovna organizacija kot je bila stara ali kot bo nova Liga narodov, sile na oboroženih silah treh, štirih ali petih velesil s konfliktnimi gospodarskimi interesi, ostali narodi so pa potisnjeni v zadnjo klop.

Za ohranitev svetovnega mira je potrebna **demokratska svetovna federacija enakopravnih narodov**, v kateri se tudi velesile odpovedo pravici do oboroževanja, imperializma, "sferam vpliva" in izkoriščanju kolonialnih in "manj vrednih" narodov. Ampak v Washingtonu, Londonu in Moskvi ne snujejo take svetovne organizacije. Njih "realistična" (?) politika se s tako svetovno organizacijo ne mara baviti, čeprav jo svet potrebuje, ako se prej ali slej zopet neče znajti v novem klanju.

Lahko že sedaj rečemo, da svetovni mir, ki sloni na oboroženi ali treh ali štirih velesil, je zgrajen na pesku. Vsa zgodovina nam pokazuje, da je temu tako. Tak "mir" je sveta alianca zasnova v začetku zadnjega stoletja na Dunaju—leta 1815 po stremju Napoleona. Bil je oborožen mir za "status quo", povezan z zvezo evropskih velesil—Avstrije, Rusije in Prusije—in blagoslovljen po papcu, pa kljub temu ni držal. Liga narodov pa je v realnosti naslonila svetovni mir na angleško in francosko orožje in na imperialistično versaillo pogodbo. Kaj se je zgodilo s tem mirom, je vsem znano.

Mar bo svetovni mir, ki bo po tej vojni slonel na alianci ameriškega, angleškega in ruskega orožja, imel zdravilno podlago? Zgodovina takih alianc odgovarja negativno. Že danes je tudi razvidno, da bo Amerika po tej vojni skušala razviti svojo "sfero vpliva" po vsem Pacifiku, na Daljnem vzhodu in celo na zapadnem obrežju Afrike in Mali Aziji. V Južni Arabiji, kjer so bogata oljna polja—Rusija bo skušala razviti enako "sfero vpliva" v Evropi in širum vse Azije. Anglija bo skušala ojačati svoj imperij, "na katerega solnce nikdar ne zaide".

Stara Liga narodov je bila orodje Anglije in Francije, nova Liga narodov, kakor jo snujejo v Washingtonu, Londonu in Moskvi, pa bo orodje teh treh velesil. Dokler bodo vozile skupaj, bo svetovni mir mogoč. Mogoč bo toliko časa, dokler si pri širjenju svojih "sfer vpliva" širom sveta ne skočijo v las, ali dokler se ne industrializirajo in oborože "inferiorna" ljudstva v Aziji, Afriki in latinski Ameriki.

Zanimivo je tudi to, da so v tej skemi vsi evropski narodi potisnjeni v zadnjo klop. Tudi Francija. Nemčiji pa obetajo razkosanje in zasužnjevanje. S tem igravo direktno v roke Hitlerju in Goebbelsu. In slednjemu je Churchill tudi v zadnjem govoru dal precej materiala za svojo propagando, da poraz pomeni izbrisanje Nemčije z zemljevida.

Glasovi iz
naselbin

KAM: NAPREJ ALI NAZAJ?

Cleveland, O.—Večina slovenskega naroda izhaja iz revnega kmečkega stanu, vsled tega je večina v izobrazbi omejena, in to po svoji krivdi in po krivdi trinogov. Vsi vemo, kako malo izobrazbe smo dobili v dveh do štirih razredih ljudske šole na deželi. Za silo smo se naučili pisati in čitati ter računati, vse drugo pa je ostalo v šolah in v knjigah; z 12-14. letom smo končali naše šolanje, ostali nismo nepismeni, to je vse.

V šolah so nam pridno v glave zabijali pokorščino do vladajočih in do duhovščine. Le tu in tam se je ta ali oni povselp do višje izobrazbe, navadno pa je tudi pozabil, da je sin kmečkega stanu—sin revnega kmečkega naroda. Zgodovina pa dokazuje, da so bili povsod delavci in kmetje tista sila, ki je držala narod pokonci, kajti iz te sile so črpali svoje moči v obrambi dežele in pri ustvarjanju dobrin. V vseh večjih preobratih, v vseh revolucijah in vojnah, ki so se dogajale v preteklosti in sedanjosti, so bili delavci in kmetje tisti, ki so doprinesli največ žrtve, dočim so "višji" odločali o usodi narodov. Vse pa izgleda, da v bodoče ne bo več tako, kajti splošna ljudska izobrazba je šla že tako daleč, da se je ponekod že jasno pokazalo, da bodo ljudske mase prišle do svojih pravic.

Osvoboditev delavskega in kmečkega ljudstva izpod izkoriščevalskega sistema je edino v delavski izobrazbi. Napredek delavske izobrazbe je sicer počasi, kajti vsepovsod izkoriščevalci skrbno pazijo, da ostane delavska para v temi, da jo kot tako izkoriščajo. Ali smo se Slovenci v tej deželi in oni v stari domovini kaj naučili iz preteklosti? Ali znamo resno misliti v tem groznem klanju nedolžnih mladih ljudi? Kri teče v potokih, lepa mesta se rušijo in dobrine se uničujejo. Moderni človek uničuje vse, kar je v starih ustvaril s svojim delom. Matere in očetje—z bolestjo v srcu spremljajo svoje mlade sinove, ki se borijo na bojnih poljih. Mnogi izmed njih se nikdar več ne vrnejo. Koliko bo pohabljenih, koliko duševno strlih? To je strašno, ampak resnično—to je trpka resnica.

Kako pa smo se opredelili v sedanjih svetovni vojni? Nastali sta dve struji. Klerikalna struja je proti spremembi starih razmer v Jugoslaviji, progresivna struja pa je za spremembo, za boljše razmere v stari domovini. Napredni element se bori za odpravo krivic, za odpravo starega režima. Ta element je za širšo avtonomijo, za enake pravice vseh jugoslovanskih narodov. Poleg tega pa se progresivni element bori za Združeno Slovenijo v okviru demokratske in federalizirane Jugoslavije. Za tak program se je pač vredno boriti.

Slovenski klerikali s svojo ljudsko stranko niso niti v katoliški Avstriji imeli toliko in tako velikega razmaha, kakor so ga imeli v pravoslavni Jugoslaviji. Politično so dominirali Slovenijo, in tako tudi gospodarsko. Reven kmet in delavec sta bila oropana vseh pravic, vladala je diktatura in Glavnja-

ča s pomočjo naših katoliških mož. Na čelu jim je bil častni gospod dr. Korošec, ki je upeljal italijanski jezik v slovenske šole. Častiti gospodje duhovniki so na vse načine podpirali gnolobo in so ves čas stali na strani reakcije zaradi svojih osebnih koristi, v pogubo naroda in države.

Tako so vladali slovenski klerikalci na Slovenskem. Ko je vlada padla in ko se je država zrušila, so razni državniki, ministri in menihi ter podobni tipi hitro iskali varnega zavetja v Londonu in v Ameriki. In spet nadaljujejo svoje hujskajoče delo v tujini, zopet delajo načrte, da osedlajo ubogi slovenski narod s črno reakcijo po vojni. Ali jim bo uspelo? Ali bodo zopet lahko svobodno držali slovenski narod v temi in ga svobodno izkoriščali ter držali k tlom?

Da ne bo temu več tako, da se zaveda naš narod v starem kraju svoje moči in pa tega, da je prišel čas za obračun, so jasno pokazali slovenski partizani in njihovo osvobodilno gibanje, ki se je najprej pojavilo baš v Sloveniji. In baš tega gibanja se najbolj boji črna reakcija, ker dobro ve, da ji preti pogin. Osvobodilno gibanje je ljudsko gibanje, ki je vstalo iz naroda samega. Partizani se borijo proti tujemu in domačemu tiranstvu že tri leta in do sedaj so pokazali že lepe uspehe.

Klerikalna reakcija je seveda na delu v starem kraju, kjer se je zvezala s Hitlerjevimi barbari, ampak ta reakcija je na delu tudi v tujini, v Ameriki. Organizirali so nekakšno zvezo slovenskih župnij, s katero skušajo zanesi razdor med ameriške rojake, da ne bi podpirali partizanske gibanja v starem kraju. Ti elementi sodelujejo z nacističisti v starem kraju, zato so kot taki vsega obsojanja vredni.

Dolžnost vsakega zavednega Slovenca je, da podpre SANS po svojih močeh, kajti ta naša politična organizacija pomaga našim rojakom v stari domovini, ki se borijo za osvoboditev slovenskega naroda, obenem pa tudi za osvoboditev vseh jugoslovanskih narodov. Z našo podporo temu ljudskemu gibanju bomo dali najhujši udarec črni reakciji. John Filipič, 147.

ZA POMOČ BEGUNCEM
V EGIPTU

New York, N. Y.—Z odobrenjem državne agencije Združenega jugoslovanskega pomožnega odbora, ki zbira prispevke za pomoč jugoslovanskim beguncem, se sedaj lahko pošilja obleka jugoslovanskim beguncem, ki so nastanjeni v Egiptu. Zadevni fond je pod pokroviteljstvom organizacije American Friends of Yugoslavia, ki je včlanjena v organizaciji National War Fund. Sedaj postoji možnost, da bo omenjeni fond v bližnji bodočnosti pošiljal razne druge potrebščine beguncem. Kakor je bilo že poročano, se deluje tudi na tem, da se bi potreščine pošiljale naravnost v Jugoslavijo, ampak predno se to zgodi, je povsem sedaj najboljša, da se pomaga tam, kjer se lahko pomaga, to je našim beguncem v Egiptu.

Vsled tega se naprošajo vsi Ju-

goslovani in njih prijatelji, da pomagajo pri zbiranju obleke, ki jo naj dostavijo najbližjemu uradu United Yugoslav Relief Fund of America v svoji bližini, ako tak urad obstoji, v nasprotnem slučaju pa pošljite zadevne pakete na glavni urad UYRF, 41 W. 29th St., New York City.

Mary Vidošič, tajnica.

PRIREDITEV DRUŠTVA
518 SNPJ 4. JUNIJA

Detroit, Mich.—Društvo št. 518 SNPJ bo v nedeljo, dne 4. julija, praznovalo jednotino 40-letnico in ob tej priliki se bodo predvajali filmi SNPJ, ki so bili sneti v starem kraju leta 1939. Te filme so že predvajali v dvorani na John R. in so se jim zelo dopadli. Pohvalno se je izrazila zlasti mladina in nekateri so rekli, da "tam imajo ljudje lepše kot mi tukaj".

Apeliramo na vse starše, da nagovorijo svoje otroke, naj pridejo pogledat omenjene filme; ako ne pridejo sedaj, potem ne bodo imeli več prilike, da vidijo rojstne kraje svojih staršev.

Četudi se v teh časih težko dobi jo razne stvari, bo odbor preskrbel vse potrebno za dobro potestrebno, vašo dolžnost pa je, da se udeležite, da bo zopet dvorana premajhna. Čisti dobiček bo šel: ena polovica za društveno blagajno, druga polovica pa za SANS. Vstopnina je 50c.

Torej na svidenje 4. junija ob 3. popoldne v dvorani na 437 S. Livernois. Pijače in jedi ne bodo dovolj za vse.

Antonija Ločniškar, 518.

NAŠI VOJAKI PIŠEJO

Waukegan, Ill.—Pred kratkim sem prejela tri pisma od naših vojakov, ki se borijo na raznih frontah. V odlomkih iz pisem bom omenila samo to, kar se tiče splošnosti, ker drugo ne bi zanimalo povprečnega čitatelja.

Pfc. Stanley Gregorin, ki nam je lani sporočil, da se je v Sardiniji spoznal s skupino slovenskih fantov, kateri so bili nasilno porinjeni v italijansko armado, je dne 4. aprila pisal sledeče slovensko pismo:

"Tukaj je vse uničeno. Slovincem, ki se nahajajo tukaj, je zelo hudo, ker nimajo dovolj hrane. Nekoliko hrane jim dajo mi Amerikanci. Vsi so zelo veseli, da so lahko z nami. Srečal sem slovenskega fanta, ki je doma iz istega kraja kot moja mama, ostali pa so iz drugih krajev Slovenije. V par slučajih smo se imeli prav dobro, spili smo precej vina, nato pa smo peli slovenske pesmi, ki so zelo lepo dozele. Ti slovenski možje in fantje so v starosti od 18 do 45 let. Izgleda, da ne bo še miru. Nemci se še dobro držijo in vse kaže, da bo treba drugače prijeti, ako hočemo, da bo kmalu vojne konec."

Pvt. John Traven piše med drugim:

"Najprej se Vam lepo zahvaljujem za lep dopis, katerega ste priobčili o meni v slovenskih listih. To me je zelo razveselilo. Vaš sin Tony mi redno piše, do sedaj pa se še nisva sestala, četudi vem, kje se nahaja, ne daleč od mene, zato sem prepričan, da se bova kmalu videla. Do sedaj nisem videl še nobenega fanta iz našega mesta. Zdrav sem in upam, da ste zdravi tudi Vi. Želim Vam vse najboljša."

Saržent Victor J. Ceryanec, doma iz Chicaga, piše kot sledi: "Poskusil bom vse možnosti, da bi prišel v stike z Vašim Tonjem. Iskrena zahvala za poslane znamke, in kakor vidite, sem se jih takoj poslužil. Tony

Vam je že gotovo opisal tukajšnje kraje, zato ne bom tega omenjal. Glede Waukegana mi ni mnogo znanega, četudi smo sosedje, kajti poznam le eno ali dve družini. Veseli me, da ste se me spomnili z velikonočno razglednico, zakar se Vam zahvaljujem. Pisal bom več pozneje, čim se sestanim z Vašim sinom."

Naj dodam še to, da so po smrti junaka Rudolfa Japela njegovi starši prejeli medaljo škrlatnega srca, poleg tega pa tudi uradno listino z opisom odlikovanja ter posebno listino s podpisom predsednika Roosevelta. Vsa tukajšnja naselbina soustvarja z žaljucimi starši nad izgubo junaškega sina, ki je dal svoje mlado življenje za svojo in našo domovino. Sedaj počiva mladi Japel pod palmami na italijanski zemlji. Slava njegovega spomina! Jennie Kaber.

ŠE O "NAŠEM SPORU"

Bellingham, Wash.—Vreme je jesensko, za te kraje premrzlo: veter in dež. Danes je 23. maja in v parku, kjer sem uposlen, sem delal samo tri ure, torej imam dovolj časa za pisanje. Rekel sem, da ne bom več pisal, a glej zlomka, "nekaj mi ne da miru", namreč dopisniki, ki so se začeli oglašati v zagovor prejšnjega urednika Prosvete.

Tipičen dopis je prišel iz Traunika, Mich., v katerem dopisnik pravi, da "Prosveta ni več glasilo SNPJ, temveč je bolj podobna glasilu partizanov, samsvoev in rusovcev." Zelo sem radoveden, kako je br. Molek ta "poklon" sprejel. Ta "kompliment" opravičuje sumnja, da je bil Molek proti partizanom in Sansu, da ne rečem proti rusovcem. Naj bo tako ali obratno, očitno je, da se je dopisnik zmotil, sicer ne bi omenil Sansa. Molek ni proti Sansu! Bodimo pravični. Tudi proti partizanom ni, če so "demokratskega" mišljenja, on je le proti komunistom, kajti ti so se mu "zajedli v meso in kri in mu spanec preganjajo." Tudi proti rusnemu ljudstvu nima nič, le Stalin ne more "cirati".

Jaz sem na primer prišel v nasprotje z bivšim urednikom, ker sem imel svojo sodo o ruski vladi. Pa ne, da bi čitatelji mislili, da se hočem delati "smart." Svojo sodo sem si ustvaril na podlagi raznih spisov in knjig, največ angleških, a v Prosveti pa sem videl baš nasprotno; zabeleženo s psovskami. Izvedeti sem hotel resnico, zato sem čital tudi take knjige, ki so bile Stalinu nasprotna. Ena teh knjig je "The Dream We Lost," ki jo je spisal Angležinja, katere je šla v Rusijo zato, ker je mislila, da je tam raj. Ta ženska je bila dokaj prekanjena, ampak naletela je še na večjega "prekanjenca," kakor imenuje v enem odstavku Stalina: "He is witty and cunning and has a great will power."

Joseph E. Davies, bivši ameriški poslanik v Moskvi, pa pravi v svoji knjigi "Mission to Moscow" glede sovražnega obkroženja Rusije in Hitler-Stalinove pogodbe: "Stalin was almost driven into arms of Hitler." Et bin Kristan je označil isto pogodbo za krpo papirja, ki je brez vsake vrednosti, češ, da tisti pogodi ne verjame ne prvi ne drugi in da je le odložitev sovražnosti na poznejši čas. Tako so torej ti možje, ki niso nobeni komunisti, do neke meje opravičili Stalinovo politiko, le Prosveta in nekateri dopisniki, ki se imenujejo za socialiste, so trdili, da je Stalin "izdal" rusko ljudstvo.

Zdaj pa čitajte Adamičovo knjigo "My Native Land" na strani 453, pa boste videli, kaj on pravi o ruski vladi in Stalinu. In kdo more trditi, da on ne ve, kaj piše?

George Gornik, 493.

ALI ZANEMARJAMO
JUGOSLAVIJO?

Cleveland, O.—Sledeči zanimiv članek je izšel 24. maja v Plain Dealerju izpod peresa znane liberalne kolonistke Dorothy Thompson v prilogi Osvobodilne fronte. Thompsonova je ena redkih dopisovalk, ki ima socialni čut za male narode in kateri ni vseeno kakšno vladno in politično in gospodarsko zgradbo jim bodo dale velesile po vojni. Članek se glasi:

Skoro en mesec po zanimivem sestanku Josepha Mortona, poročevalca Associated Pressa, z maršalom Titom, so se v javnosti razkrile presenetljive vesti. V

prvi vrsti so statistični podatki o trpljenju jugoslovanskega ljudstva, ki zahtevajo obče pozornosti. Tito trdi, da je že "ena dvanajstina celokupnega slovenskega prebivalstva Jugoslavije uničena od Nemcev in jugoslovanskih izdajalcev." Poleg tega so oni oropali cele pokrajine, odvedli konje, govedo in ovce; požgali tisoče domov in razdeljali cela mesta in vasi. V boju z njimi je padlo že stodeset tisoč vojakov osvobodilne armade.

V primeri s celotno armado, ki šteje po Titovih trditvah 250,000 mož in žena, so to ogromne žrtve. Ta armada se bojuje s štirinajstimi nemškimi divizijami, s štirimi bolgarskimi, s 130,000 hrvatskimi ustaši in s 50,000 raznih drugih čet. Skupno število sovražnih čet znaša torej približno 450,000. Titove armade so osvobodile 130,000 štirjaških kilometrov ozemlja s 5,000,000 prebivalcev.

To je višek brezprimernega junaštva in učinkovitosti—enak višku Sovjetske unije, toda s primeroma manjšimi sredstvi. To je borba, pomešana s civilno vojno, toda vlcie temu dokazujejo uradna nemška mrtvaška poročila, da držijo partizani nazaj najboljše nemške čete—takozvano elitno gardo.

Tito je obdolžil ubežno vladu, da drži v svoji posesti jugoslovanske parnike. Te so najprej zasegli Italijani, nakar so jih izročili Angležem in Amerikancem. Nato so prišli v posest Petrove vlade. Ubežna vlada drži tudi vso zlato rezervo jugoslovanske narodne banke.

Titove armade se borijo brez najbolj primitivnih zdravniških potrebščin. Zdravniške operacije na ranjenih vojaki se izvršujejo brez anestezije in s sekičicami in mesarskimi noži.

Po poročilih iz zanesljivih virov trpi prebivalstvo tako lakoto, da matere ubijajo svoje otroke, ker ne morejo poslušati njih obupnega joka za kruh. Po Titovih izjavah so se storili vsi koraki, da se posejejo polja, toda križ je s tem, ker primanjkuje semena, živine in poljskega orodja.

Agonija evropskega prebivalstva ne, bo imela samo dalekosežnih fizičnih posledic, temveč obeta izpremeniti tudi človeški značaj. Ljudje postajajo nezmožni za učinkovita dejanja. Miselni ustroj, ki je potreben za plemenita čustva, je v razkroju; namesto tega pa nastajajo divji občutki sovraštva. Kadar miselnost ustroj uide izpod nadzorstva vsled lakote, terorizma in bombardiranja, takrat se človeški položaj pomakne nazaj na stopnjo jamskega človeka.

Materialno razdejavanje Evrope v tej vojni se lahko obnovi, toda ne bo pa mogoče obnoviti človeškega mentalnega razdejavanja, skozi katerega gredo evropska ljudstva. To razdejavanje bo imelo stalne posledice.

Sedaj nastane vprašanje, kaj dela Pomožna administracija združenih narodov? Tito je citiral zadevno točko in UNRRA "Pomoč bo prišla takoj po osvoboditvi." Toda osvobodilni odpor nima zastopstva v UNRRA. Psihološka obnovitev evropskega ljudstva mora priti samo na dva načina: hitra pomoč za zmagi zaveznikov in ustvaritev novih ciljev, nove vere—nova prepričanja in nova upanja. Različni občutki, ki jih je ustvarila vojna, bodo ostali v evropskem ljudstvu tudi po vojni, če se ne izpremenijo v gradbeno delavnost.

Titova moč obstaja v tem, da irži svoj narod zaposlen in da mu kaže pot v novo in lepšo Jugoslavijo, v novo Balkan in novo Evropo. Bog naj nam pomaga, če bomo pustili evropska ljudstva brez hitre pomoči in brez vplogleda v njih bodočnost.

F. Česen.

POZIV NA SEJO SANS

Crititz, Wis.—V nedeljo, 4. jun., bomo imeli sejo SANS. Torej vas vse opozarjam, da se udeležite v polnem številu. Nekaj denarja smo že nabrali, ne kaj ga bomo še, potem pa ne skupaj poslali v glavni urad. Kakor vidim v Prosveti, se je že pričelo strankarstvo, ker so nekateri začeli nasprotovati SANSu. Po mojem mnenju bi morali vsi složno delati, kajti le s slogi je moč. (Drugo bo v tedniku—ured.)

John Kaucic, predsednik.

Ruski vojniki prodirajo proti Armlanski v ofenzivi, ki je rezultirala v osvoboditvi Krimskega polotoka.

Iz urada ZOJSA: Gibanje za priznanje Titove vlade

Senat države Washington je sprejel nedavno resolucijo, s katero zahteva ameriško službeno priznanje Titove vlade, "lend-lease" in drugo pomoč narodno-osvobodilni vojski Jugoslavije. Razen tega sta politična pravaka iste države, kongresnik Magnuson in senator Wallgren, sklenila govoriti v kongresu in senatu za priznanje Titove vlade. Aktivni Ameriški odbor za svobodno Jugoslavijo iz Seattle, Wash., je poslal resolucijo v istem smislu na predsednika Roosevelta in enako resolucijo državnemu tajniku Hullu dne 9. maja.

Po iniciativi znanega rodoljub in predsednika Ameriškega odbora za svobodno Jugoslavijo v Seattle, Wash., g. Beza in njegovih sodelavcev, je bil osnovan v sosednjem Vancouverju, B. C., Kanadski odbor za svobodno Jugoslavijo. Potonji je pred tedni organiziral veličastno skupščino v vancouversem gledališču Victoria. Skupščini je prisostvovalo preko dvestot ljudi, okoli sedemsto pa jih je moralo ostati zunaj, ker je bilo gledališče prepolno.

Ameriški odbor za svobodno Jugoslavijo v Seattle, Wash., tesno sodeluje z Združenim odborom JSA, kateremu je do sedaj prispeval \$5000 in obljubil nadaljnjih \$10.000.

Pulitzerjeva nagrada za vesti o partizanih
Letošnjo znamenito Pulitzerjevo nagrado za najboljšo izvrševano časnikarsko službo je dobil Daniel De Luce, vojni dopisnik agencije Associated Press, ki je prvi od ameriških dopisnikov obiskal Jugoslavijo. Odšel je tja iz Italije, in bivajoči štirindvajset dni med partizani in v štabu narodno-osvobodilne vojske, napisal prve stvarne članke iz domovine za ameriški tisk.

De Luce je kasneje poskušal dodelati jugoslovanski narodni osvobodilni vojski kot redni dopisnik za ameriški tisk, pa mu ta namera ni posrečila, ker mu je zavezniška vrhovna komanda v Italiji prošnjo odbila.

Ustasi ubili 21 talcev
Zagrebski časopis "Nova Hrvatska" poroča, da je bilo zaradi mrti nekoliko ustašev pri Sisku ubitih 21 talcev, in sicer 18 moških in tri ženske.

Da opravičijo umore, so Pavelčevci obtožili svoje žrtve, da bi pomagali zbirati denar za Narodni osvobodilni fond. Jugoslovanski rodoljubi odgovarjajo, da pomoženi napadi na Pavelčevce. Nedavno je bil ubit Nikola Bukic, eden izmed važnih Pavelčevih upravnikov.

Delo ZOJSA v Philadelphiji
Združeni odbor za pomoč jugoslovanskim partizanom v Philadelphiji, Pa., je imel ob koncu prejšnjega meseca zelo lepo spelo zborovanje, s katerega so bili poslani pozdravi in resolucije predsedniku Rooseveltu in maršalu Titu.

Od odbora v Philadelphiji je odbor JSA prejel \$50.00 kot del pomoči s skupščine, kateri je prisostvovalo preko 600 ljudi.

Strani v New Yorku
Združeni odbor
Od odbora združenih istrskih hrustev v New Yorku je Združeni odbor JSA prejel \$350.00 kot del čistega dobička velike in likovite prireditve v Manhattanu Centru 30. jan. 1944. Drugi del čistega dobička je namenjen partizanskemu fondu.

Čast in priznanje našim istrskim bratom, ki vedno najdejo način in možnost, da pomagajo moralno in materialno vsaki dobronamerni stvari.

Pred zborovanjem na jugozapadu
Velika ljudska zborovanja v New Orleansu in Burasu, La., in Biloxiju, Miss., ki so se imela prvo nedeljo meseca junija, so odložena za 1., 2. in 4. junija. Takrat bo ribolovna sezona končana in tako bodo mogli naši ribiči prisostvovati zborovanjem, kar bi jim bilo nemogoče meseca junija.

ko upanje na razdor in razkol med Moskvo, Washingtonom in Londonom.

Streli, ki jih pisec ljubljanskega pisma namenja BBC-u, so dejansko namenjeni resnici, ki je poslednje merilo londonskega radia. Pisec naj bo uverjen, da je resnica že zmagala in da bo na kraju zmagala tudi pravica. Naj v tem smislu uravnava svoja bodoča dejanja in upošteva to dobronamerneno svarilo.

Počastitev sovjetske misije
Pri vrhovnem štabu narodno-osvobodilne vojske in partizanskih odredov Jugoslavije v naši osvobodjeni domovini so se sestali na svečani večerji, ki je bila prirejena v čast sovjetske vojne misije, štirje predstavniki zavezniških oboroženih sil: Anglije, Rusije, Združenih ameriških držav in Jugoslavije. To je bil prvi sestanek zavezniških predstavnikov v okupirani Evropi.

Na svečani večerji je maršal Tito govoril dvakrat. Odgovorila sta mu šef sovjetske misije, poročnik-general Kornjejev in šef anglo-ameriške vojne misije, major-general Maklen (Mac Lean).

Pozdravni govor Tita:
"Gospod poročnik-general, gospodje oficirji sovjetske vojne misije!"
V imenu vrhovnega štaba narodno-osvobodilne vojske in partizanskih odredov Jugoslavije vas pozdravljam kot predstavnike naše s slave ovenčane zavezničke, ki nosi glavno breme v tem gigantskem boju proti našemu skupnemu sovražniku.

Mi smo vas že dolgo pričakovali. Naši narodi, naši borci, naši komandirji in naši politični komisarji so težko čakali dne, ko vas bodo videli v svoji sredini.

Ke so prišli predstavniki naše velike zavezničke, Anglije, ko je prišel gospod general Maklen, šef vojne misije Velike Britanije in v Ameriških Zedinjenih državah, so jih naša vojska in naši narodi sprejeli toplo in z velikim veseljem. Sedaj, ko ste prišli še vi, gospodje oficirji naše velike in drage zavezničke — rdeče armade, morete po tem navdušenju in veselju videti, kako dragi gostje ste nam.

Ta večer, ko so prišli skupaj predstavniki zavezniških armad, Rusije, Anglije, Amerike in narodne vojske Jugoslavije, bo imel velik vpliv na naše bodoče borbe.

Prepričan sem, da bo to še bolj utrdilo medsebojno zaupanje in pospešilo osvobodjenje ne samo naše zemlje, ampak tudi drugih okupiranih narodov Evrope. Upam, da boste naredili vse, kar je mogoče, da se naši narodno-osvobodilni vojski čim prej materialno pomaga, da bo potem z

večjim uspehom izvršila svoje naloge.

Dvignem to čašo v vaše zdravje in kličem:
Naj živi junaška rdeča armada!
Naj živi njen genialni voditelj, maršal Sovjetske zveze, Stalin.
Naj živi sovjetska vojna misija!
Naj živijo naši veliki zaveznički!"

Zdravica poročnika-generalnega gospoda Kornjejeva:
"Gospod maršal!"
V imenu vojne misije Sovjetske zveze se vam zahvaljujem za ta sijajni pozdrav, ki ste ga izrazili meni kot šefu misije, o junaški borbi rdeče armade pod vodstvom Sovjetske zveze tovariša Stalina.

V imenu cele misije se vam zahvaljujem tudi za topli in pri srčni sprejem naše misije.

Pozdravljam vas kot najbolj talentiranega organizatorja in voditelja narodno-osvobodilne vojske jugoslovanskega naroda Jugoslovanski narod in njegova narodno-osvobodilna vojska so v težkih časih našli v sebi dovolj moči za borbo proti nemškim fašističnim zavojevalecem. Tak narod ne bo nikoli pod fašistično peto.

Ni daleč dan, ko bo, skupaj z zmagovalno ofenzivo rdeče armade in uspešnim delovanjem letalstva naših zavezniških, po odlokih šefov treh velikih držav — maršala Stalina, premijera Churchilla in predsednika Roosevelta, zadan smrtni udarec Nemčiji z vzhoda, zahoda in juga, na kopnem, na morju in iz zraka.

Narodno-osvobodilna vojska v Jugoslaviji se udeležuje aktivno in bo imela ne malo vloge pri zadanju teh smrtnih udarcev in v zadnjem zlomu nemške vojne mašine.

Gospod general Maklen, šef vojne misije Velike Britanije, gospodje oficirji angleške in ameriške armade, smatram, da smo vsi prišli sem, da pomagamo narodno-osvobodilni vojski v njeni junaški borbi, a čim večja bo ta pomoč, tem silnejši bodo njeni udarci po našem skupnem sovražniku. Glavna in edina naša naloga je, da čim prej zlomimo svojega skupnega sovražnika — fašistično Nemčijo.

Živel junaški jugoslovanski narod in njegova narodno-osvobodilna vojska!
Živela zveza treh velikih držav — Velike Britanije, Združenih ameriških držav in Sovjetske zveze!

Napitnica general-majorja Maklena
"Gospoda!"
V imenu anglo-amerikanske vojne misije želim, da se pridružim dobrodošlici, ki jo je maršal Tito izrekel generalu in članom njegove misije! V generalu Kornjejevu je maršal Stalin izbral dostojnega predstavnika slavne rdeče armade, katere 26-letnica so včeraj slavili

združeni narodi in katere zmage proti skupnemu sovražniku slavimo vsak dan.

Rdeča armada, v katere kampanjah je general Kornjejev osebno igral vidno vlogo, se bori skupno z oboroženimi silami Velike Britanije in Amerike za svobodo Evrope. Tu v Jugoslaviji general Kornjejev lahko vidi prav tako kakor sem videl jaz, začetke nove Evrope. Prepričan sem, da ga bo vse, kar bo videl, napolnilo z navdušenjem in zaupanjem v bodočnost. Narodno-osvobodilno gibanje ni samo uničilo veliko število sovražnih vojakov, temveč je tudi povečalo jugoslovanske narode v neoljudljivo zvezo bratstva in resnične demokracije. Toda, posledice tega gibanja gredo preko okvirja Jugoslavije. Kakor je gospod Churchill naglasil v svojem zadnjem govoru, veže narodno-osvobodilna vojska velik del sovražnih divizij, ki bi jih sovražnik sicer uporabljal na vzhodni ali italijanski fronti ali pa kot brambo pred veliko invazijo, ki se bo skoraj začela na zapadu Evrope. To je zelo resen in važen doprinos k zavezniškemu vojnemu naporu.

Upajmo, da bo slavni vzgled Jugoslavije vzpodbudil ostale tlačene evropske narode, da se dvignejo proti skupnemu sovražniku in da bodo ostudne fašistične sile skoraj padle pod silo združenih narodov.

Gospoda, pozivam vas, da napijemo na zdravje rdeče armade, narodno-osvobodilne vojske Jugoslavije in oboroženih sil vseh zavezničkov!"

Zaključne besede maršala Tita
"Gospodje častniki Anglije, Amerike in Sovjetske Zveze!"
Dovolite, da se vam ob koncu zahvalim na odzivu in na prisrčnosti, ki je nočjo prišla do izraza med predstavniki zavezniških armad, Sovjetske zveze, Anglije, Amerike in Jugoslavije.

Zahvaljujem se gospodu generalu Maklenu za njegove tople besede priznanja naši borbi in naši narodni vojski. Istotako se zahvaljujem gospodu generalu za njegov prisrčni pozdrav. Ta skupni večer, gospodje oficirji, je še en dokaz več, da so naše zavezniške vezi močne, in vedno bolj globoke na srečo vseh okupiranih narodov, ki so še pod fašističnim jarmom. Prepričan sem, da bo vaše bivanje imelo silen vpliv na našo zaslužnjeno ali nepokorjeno domovino. Te vezi, ki sedaj nastajajo med zavezniškimi državami na bojnem polju, so sigurna garancija za zmago nad sovražniki in za povojno prijateljstvo in zaupanje. Naša zavezniška kri, ki se razliva in nas spaja na vseh bojiščih, je trden temelj, na katerem bo nastala srečna bodočnost za vse zaslužnjene narode Evrope in za vse svobodoljubne narode." — ZOJSA.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Izjave antifašističnih voditeljev v starem kraju (Nadaljevanje) SLOVENSKI KRISTJAN SVOJEMU DUHOVNIKU Profesor EDVARD KOČBEK

(Opomba: Pisatelj tega sestavka, Edvard Kočbek, je član Krščanske socialne stranke in podpredsednik izvršnega odbora Osvobodilne fronte za Slovenijo. Je slovenski pesnik in pisatelj, dobro poznan med ameriški Slovenci; njegov soilec je bil rev. Aleksander Urnanker, bivši član eksekutive SANSA. Po poklicu profesor francoščine in književnosti je izdal krščansko-socialistično revijo "Dejanja").

Njegov apel na slovensko duhovščino, ki se je vrgla na stran okupatorjev, najprej Italijanov, zatem pa Nemcev, velja tudi za slovensko-duhovniško v Ameriki, onim Slovincem, ki zaslepljeno podpirajo reakcijo proti svojemu narodu.

SANS podpira ljudsko borbo proti vsem sovražnikom slovenskega naroda, notranjim in zunanjim, in njegova naloga je, da podpira le one borilce v stari domovini, ki kooperirajo z Ameriko in njenimi zavezniki v borbi za svobodo in boljšo bodočnost navadnega človeka. Vsa propaganda v korist neke "sredine" je le propaganda v korist starega reda, ki ga predstavlja Hitler in njegovi kvizlingi. Slovenski narod se bori proti temu zlu in SANS ga v tej borbi podpira. — Tajnik.)

Spominjam se ene naših partizanskih noči. Na nebu je sijal droben krajec, svet je bil potopljen v pokojen somrak, le na bližnji progi je od časa do časa zaregljala sovražnikova strojnica. Bili smo na dolgi poti, stopali smo v dolgi vrsti drug za drugim, oprtani in tihi. Karavana se je vila enakomerno po ravnini, enakomerno v hrib, enakomerno v dolino.

Tudi prejšnja leta sem mnogo hodil peš po naši zemlji, toda takega razmerja do nje nisem dobil nikoli, kakor s teh nočnih pohodih. V noči si vedno bliže resnici, bliže zemlji, bliže človeku. Sele noč mi je razodela človeško skupnost. Pred seboj čutim tovariša, za seboj čutim tovariša. V motni osvetlitvi čutimo, kako se spreminja okolica, neprestano smo prisiljeni ustvarjati novo ravnotežje svoje zavesti v temnem svetu. Vedno nove člane vključujemo v svojo ponočno zavest. Vsakdo misli svojo misel, toda vse misli so si sorodne. Ganojte me je prišlo, kadarkoli se je kdo zamajal od utrujenosti ali se v odmoru tesno naslonil na tovariša.

Za take noči bom do smrti hvaležen, kajti nočni mir nad slovenskim trpljenjem mi je daroval spoznanja, ki mi ob belem dnevu niso bila dana. Nekaj slovenskega je hoditi ponoči med požganimi slovenskimi domovi, mimo grobov, kjer spijo naši junaki, in obenem čutiti mir vesolja. Nekaj posebnega je spajati aktualnost z večnostjo. Mnogo stvari sem na takih nočnih pohodih premislil, vse, kar me zadnji dve leti pregiblje, sem v čistih nočeh jasno potrdil in zavestno prevzel nase.

Ali ni to velika stvar, če sem lahko vse, kar sem podnevi mislil in sklepal, ponoči spravil v sklad z zvezdami, z globokim prostornostjo neba, z omamno neizmernostjo bivanja? Marsikatero noč sem doživel, kako je vse na svetu povezano, in kako je tudi ponoči trdna in globoka resnica, ki jo podnevi oblikujemo a političnim razumom. Svojo odgovornost sem prej megal preizkušati v zaprtih sobah, med knjigami in hlastnimi ljudmi, danes jo preizkušam sredi odprtega stvarstva, v toku dogodkov, med ustvarjajočimi ljudmi.

Zavedam se, da je človeku dodeljena posebna sreča, če lahko ponoči leži pod milim nebom ter zroč v migljajoči nebesni prostor s tovariši šepeta o nalogah in skrbih prihodnjega dne. Zavedam se, da je posebna milost, če misel na mater, ženo in otroka veže z ljubeznijo do ljudi, ki so vsak hip pripravljeni darovati življenje za skupno stvar. Največja svetost današnjega časa je dana tistemu, ki se združi z ljudstvom in živi z njim v snegu, dežju, ognju in smrti nevarnosti.

Bližali smo se vasi na hribu. Hiše so stale skrivnostno stlanjene in nas začudeno čakale. Sklenili smo, da se v vasi malo ustavimo in počijemo. Razpostavili smo straže in stopili v hiše. V njih so bili partizani že stari znanci, vaščani so jih sprejeli gostoljubno. Porazdelili smo se po hišah; z nekaterimi tovariši sem prišel v hišo bledega gospodarja, ki se je pred kratkim vrnil z Raba. (Iz koncentracijskega taborišča. Op. SANS.) Moji tovariši so kmalu odšli še dalje po vasi, vsi so imeli znanca v njej. Kako čutimo potrebo po dobri besedi!

Nenkrat sem se spomnil, da imam tudi jaz znanca v vasi. Kar dvignilo me je, da bi šel in ga zbudil. Povedal sem gospodarju, da bom šel obiskat domačega kaplana, ki ga dobro poznam in ki se me bo gotovo razveselil, saj sva nekoč tako živo slutila vprašanja, ki so se danes odprla v vsej širini. Zahotelo se mi je pogovora z Nikodemom, ki me veže nanj topel spomin in ki ga danes gotovo trpi pod tragično krivdo duhovniškega stanu.

Gospodar se je začudeno obrnil k meni in mi položil roko na rame: "Nikar, prosim vas!" Pogledal sem ga, in napolnila me je groza, češ, ali je tudi ta podlegel? Gospodar, ki je gledal tolikim umirajočim na Rabu v oči, je rahlo stisnil roko na mojem ramenu in dejal: "Bojimo se ga." Tedaj se je v meni nekaj zrušilo. Verjel sem besedi izmučenega človeka. Stopil sem na prag hiše in se v motni temi zazrl proti župnišču.

Tam doli v beli sobi spi mlad slovenski kaplan in ne ve, kaj se godi po svetu in nočjo v njegovi vasi. Pred moje oči je stopila podoba sobe, z ličnim pohištvom, svetimi podobami na stenah in novomašniškim spominom nad klečalnikom v kotu. Povsod sta red in čistost, povsod diši po jabolkih in kadilu, čez okna visijo prosojne zavese in zastirajo pogled v življenje. Omara je polna knjig, budilka tiktaka na nočni omarici, kjer poleg brevirja in izvodov "Slovenca" leži majhen tiskan obrazec, v katerem so statistično vpisana dobra in slaba dejanja minulega dneva. Na tej razpredelnici stoje vprašanja: Kolikokrat si obiskal Najsvetejšo? Kolikokrat si pobožno izrekel božje ime? Ali si si pritrgal pri jedi? Ali si zbrano prebral brevir? Ali si obudil zvečer popolen kes? In še dolga vrsta podobnih vprašanj. Na vsako vprašanje je svinčnikom zabeleženo odgovarjajoče pozitivno ali negativno znamenje.

Zagledal sem obraz mladega človeka s trdimi potezami okrog usten in nezaupljivimi očmi. Stisnilo me je v srcu, ko so za drobnimi vprašanji na papirju vstala na nebu noči velikanska vprašanja: Kakšnega duha imaš v sebi? Ali veš, da mora božji duhovnik popolnoma služiti sočloveku? Ali si si naložil križ svojega naroda in odšel z njim na Golgoto? Ali si danes tolažil vdove in sirote? Ali si jih ščitil pred nasilniki? Ali si bil učitelj in učenec svojega ljudstva? Ali si mu dal svoje srce?

(Dalje prihodnjé.)

V Berlinu 1944.—Pogovor dveh Čehov:
—Kaj pravite k temu?
—To je dobro.
—Bolje kot včeraj?
—Ne, boljše kot danes.

MIHAIL ARCIBAŠEV

SANIN

Poslovenil Stano Krašovec

(Nadaljevanje)

Doneča tišina je vladala v sobi. Novikov se je nenavadno smehljaj, gledal Sanina in si mel roke. Ustnice so mu zatrepetale; zganile so se, a samo nekaj slaboten plisk je zdrsil iz njih in otrpnil. Sanin mu je zrl od zgoraj doli v oči; na spodnji čeljusti in v kotih ust se mu je napravila neumljena in nevarna guba.

"No, kaj pa molčiš?" je vprašal Sanin.

Novikov je hitro dvignil k njemu oči in jih hitro povisil ter se prav tako molče in zmedeno smehljaj.

"Lida je preživela strašno dramo," je tiho izpregovoril Sanin, kot da bi se pogovarjal sam s seboj; "če bi me ne prinesel slučaj, bi je zdaj že ne bilo več na svetu in tisto, kar je bilo večeraj krasno, živo dekle, bi ležalo zdaj nago in ostudno, objedeno po rakah kje na obrežnem blatu... Ne gre za to, da bi umrla ona... umre vsak človek, ampak obenem ž njo bi umrlo velikansko veselje, ki ga je doprinesla v življenje okolice... Lida... sicer ni ona edina... ampak če bi poginila vsa ženska mladina, bi bilo na svetu kot v grobu. Kadar brez smisla preganjajo mlado, lepo dekle, občutim jaz osebno težko, da bi koga ubil. Poslušaj, meni je vseeno, ali se ti oženiš z Lido ali greš k vragu, ampak to bi ti rad rekel: Ti, idiot, ti, če bi živel v tvoji črepi, bi bil ena zdrava, čista misel, ali bi potem tako trpel in delal nesrečnega sebe in toliko drugih samo zato, ker se je ženska, prosta in mlada, pri izbiranju samca zmotila in je postala zopet prosta po izvršitvi spolnega akta, ne pa pred njim..."

"Govorim sicer tebi, toda ti nisi sam... vas idijotov, ki ste napravili življenje za nemogoče, noč brez solca in veselja, je na milijone... No in ti som... kolikokrat si ti sam ležal na kakšni prostitutki in si se pijan in umazan kot pes zviljal od pohotnosti!... V Lidi nem padcu je bila strast, bila je poezija poguma in moči, pri tebi pa? Kje imaš pravico obrniti se od nje, ti, ki se imaš za pametnega in inteligentnega človeka, ti med katerega razumom in življenjem kakor da ne bi bilo nobene pregraje!... Kaj te skrbi njena preteklost? Ali je postala slabša, ali bo nudila manj uživanja? Ti sam bi ji rad vzel njeno nedolžnost? ... No? ..."

"Sam veš, da to ni tako..." je s tresočimi ustnicami izpregovoril Novikov.

"Ne, prav tako je!" je zavpil Sanin. "Če pa ni tako, kaj pa je potem?"

Novikov je molčal.

V njegovi duši je bilo prazno in temno in samo daleč, daleč kot svetlo okno na temnem polju se je zasvetila medla sveča odpuščanja, žrtvovanja in junaštva.

Sanin ga je gledal in zdelo se je, da je z vso spretnostjo svojega razuma lovil njegove misli. "Vidim," je zopet izpregovoril v tistem, toda ostrem tonu, "da misliš na žrtvovanje samega sebe... Ti si že zagledal luknjo, da bi se izmazal skozi njo: Prizanesel ji bom, prikriji jo bom pred množico in tako dalje... Ti že rasteš v svojih očeh kot črv na mrhovini!... Ne, lažeš!... Niti za trenutek odpovedi samemu sebi ni v tebi; če bi Lido v resnici pokvarile kože, potem bi se morda napol do junaškega dejanja, toda čez dva dni bi ji pokvaril življenje, izgovoril bi se na usodo in bi ali zbežal, ali ji zagrenil življenje, ali bi pa šel na junaštvo, z obupom v duši. Sedaj se pa oziraj nase kot na razpelo!... Seveda; tvoj obraz je svetel in vsak ti bo nekele, da si svetnik; izgubil pa nisi prav čisto nič: Lidi so ostale iste roke, iste noge, iste prsi, ista strast in isto življenje!... Prijetno je uživati v zavesti, da opraviš plemenito delo!... Seveda!..."

Pri teh besedah se je tisto ganljivo samoljubje, ki se je začelo razcvitati v duši Novikova, boječe stisnilo v klobčič in otrpnilo kot pohojen črv, njegova mehka duša pa je rodila novo čustvo, ki je bilo priprostejše in iskrenjeje od prvega.

"Ti slabše misliš o meni, kot sem v resnici!" je rekel z žalostnim očitkom. "Nikakor nisem tako trdosrčen, kakor pripoveduješ... Morda so — ne bom ugovarjal — v meni močni predsodki, toda Lidijo Petrovno ljubim... in če bi vedel, da me ona ljubi, ali bi se potem sploh še kaj pomišljal..."

Zadnje besede je izpregovoril s težavo in ta težava, povedati to, kar človek veruje, je že zadajala njemu samemu bridke muke.

Sanin je hipoma otrpnil. Zamislil se je, stopil po sobi, se ustavil pri oknu na somračni vrt in je tiho odgovoril:

"Ona je zdaj nesrečna, njej ni do ljubezni... Ali te ljubi ali te ne ljubi, kdo jo pozna! Jaz mislim samo to, če pojdeš ti k njej in boš drugi človek na svetu, ki je ne bo kaznoval za njeno trenutno, slučajno srečo, potem... pa kdo jo pozna!..."

Novikov je zamišljeno gledal predse. V njemu sta bila žalost in veselje; žalostno veselje in vesela žalost sta pa tvorila v njegovi duši svetlo, kot umirajoči poletni večer ganljivo srečo.

"Pojdiva k nji," je rekel Sanin; "naj bo tam karkoli, njej bo na vsak način lažje, če bo končno videla med maskami, ki so pod njimi zverinski gobci, človeki obraz... Ti, prijatelj moj, si zadosti neumen, to je res, ampak v tebi, prav v tvoji neumnosti, biva nekaj takega, česar drugi nimajo... Dobro, kaj pa hočeš; na tej neumnosti je svet dolgo časa gradil svojo srečo in svoje upanje... Pojdiva!"

Novikov se mu je boječe nasmehnil.

"Pojdem... samo, ali bo ona sama tega vesela?"

"Ne misli na to!" mu je položil Sanin obe roki na rame. "Če misliš, da delaš dobro, delaj, tam boš pa videl..."

"No, pojdiva!" je odločno rekel Novikov.

Med vrati se je ustavil, pogledal Saninu naravnost v oči in mu rekel z neznano notranjo močjo:

"Pa veš, če je to mogoče, jo bom osrečil. Ta fraza je sicer banalna, ampak jaz ne morem drugače izraziti tega, kar čutim..."

"Nič hudega, prijatelj," je prijazno odgovoril Sanin, "tudi tako te razumem!..."

XXI.

Vroče poletje je kraljevalo nad mestom. Po noči je stala visoko na nebu okrogla, svetla luna, zrak je bil topel in gost in je skupaj z vonjem vrto in cvetlic vzbujal utrudljive, oblastne občutke.

Podnevi so ljudje delali, se pečali s politiko, z umetnostjo, z realizacijo različnih idej, z jedjo in pijanostjo, s kopanjem in s pogovori; kakor hitro je pa ponehala vročina, poleg umirjenosti, utrujenosti in se je na temnem obzorju izza daljnega loga, ali izza bližnje strehe prikazal rob okrogle, zagonetno svetle plošče, ki je oblikovala vrtove z mrzlo, tajinstveno svetlobo, takrat se je vse ustavilo, kakor da bi slabo raz sebe neke pisane obleke, in začelo laglje in svobodneje žveti pravo življenje. Čim mlajši so bili ljudje, tem polnejše in svobodnejše je bilo to življenje.

Vrtovi so ječali od slavčevega petja, travnate bilke, ki jih je zadelo lahko žensko krilo, so tajinstveno zibale svoje glavice, sence so se večale, v zraku je soparno kraljevala ljubezenska utrujenost, oči so se zdaj razgorele, zdaj zopet omračile, lica so rdela, glasovi so postajali zagonetni in vablivi. (Dalje prihodnjič.)

'ANY LANDING YOU WALK AWAY FROM IS A GOOD ONE'

CLIMBING OUT of the cockpit of his shattered plane, Ensign R. Black (arrow), Brigham, Utah, is shown after what the navy described as one of the most remarkable landings of the war. Shot up over Palau during a raid, Black was coming in with his hydraulic system gone, a large hole in the right wing, flapless, and his ailerons smashed. Suddenly he slipped sideways and sheared off the tail of his plane and came wing on a gun turret. He landed uninjured as rescuers approached. Navy photo.

ka. Za točilno mizo je stala na stenski polici velika zelenkasta steklenica, ki se je zagonetno in nepristopno bleščala. Dečko se je dolgočasil in bi prav gotovo iztresel vso svojo dušo vsakega živemu človeku, ki bi se obrnil nanj. Ob njegovih nogah je ležala mala krošnjarska skrinja. Fedosej je sedel na klopi in je zdaj pa zdaj pogledoval na skrinjico; premišljeval je, s čim pač trguje smešni fante; bil ni prav nič podoben kakemu trgovcu iz Jaroslava in tudi njegovi giba niso bili trgovski. Fante je izpil skodelo in ga je zopet z zvenečim glasom ogovoril:

"Kako brezkončno daljna je vaša stepa... že tretji teden sem na potu in vendar je še ni konca."

"Odkod pa si prišel k nam?" je čez nekaj časa vprašal Fedosej.

Zdelo se je, da dečko samo čaka na to, da prične, oni z njim pogovor; takoj se je primaknil bliže k njemu in radevoljno rekel:

"Ali mi morete mogoče povedati, ali je tu v stepi kaka vas, kjer se ljudstvo zanima za knjige?"

Nosim namreč knjige v vasi, štirideset mož se nas je napotilo na deželo... Tu imam tudi knjigo o ovčereji, kako je treba ravnati z ovcami, da dobe prav gosto dlako, tudi sredstva proti kugi..."

Fedosej se je ozrl na zlatolaso glavo, na rujavo mestno sukno in je čemerno rekel:

"Ne, takega ljudstva tu ne boš našel... tu ti nihče ne da kaj za to. Če bi imel manufakturno blago ali mazila za dekleta ali kaj podobnega, potem bi bilo drugače. Kar se pa ovac tiče, znamo bolje z njimi ravnati, kakor je popisano v knjigah..."

Naše runo je najboljša, nobena

druga pokrajina se ne more meriti z nami. Le pogled si tole ovčjo kožo," in odpel si je zaprašeni kožuh, "to je modro runo iz prvega izbora."

Fantič si je radevoljno ogledoval ovčjo kožo in je rekel, da bi ga drugi ne smatral za neizobraženega:

"Prvovrstna ovčja koža."

"To je tiso, ti pa prihajaš s knjigami..."

Fedosej je vnovič opazoval krošnjo in je nenadoma s potuhnjeno, prav nič radevednim glasom vprašal:

"Si s kupitjo mnogo zaslužil, trgovec?"

"Že gre," je radevoljno odgovoril fantič, "knjige se prodajajo. Dva puda sem jih vzel s sabo, sedaj pa jih ne bo niti več za poldrug pud."

Minuto sta pomolčala. Fedosej je zmeraj znova pogledoval dečka, kakor bi nekaj ocenjeval, vendar pa ga je pogledoval tako, da drugi tega ni opazil — nenadoma pa je zelo prisrčno rekel:

"Da... Knjige so koristna reč. Prinašajo luč v našo temo..."

Kar se ovac tiče, nam o njih seveda ni treba nič brati, kar se pa drugih reči tiče — nu, zakaj pa ne? Tu leži neka velika vas s cerkvijo. Verhnaja Loboda se imenuje, nu, tam ti bo vsakdo odkupil kako knjigo... tamonji ljudje so prišli daleč po svetu, bili so v mestih, celo v Har-kovu. Res, tja bi morali iti..."

"Kje pa je ta vas," je živahno vprašal fantič.

"Če zvečer odpotuješ, boš proti jutru v hladu prispel tja. Pot drži zmeraj naravnost skozi ste-ta ali kaj podobnega, potem bi bilo drugače. Kar se pa ovac tiče, znamo bolje z njimi ravnati, kakor je popisano v knjigah..."

Ljudje tam prav dobro živijo."

Dečko ga je opazoval z mo-

tja," je vprašal žalostno fant Fedosej je sedel tik poleg njega na klopi, snel kosmato kožuh z glave in rekel, mežikajoč skozi prah z očmi:

(Dalje prihodnjič.)

Razni mali oglasi

"BUS BOYS"

STALNO DELO
DOBRO DELOVNO STANJE
Dobra plača — pridite še danes!
Oglasite se v "Timekeeper's office"

Edgewater Beach
Hotel

5439 Sheridan Road

NA PRODAJ

zidana hiša. Vroče-vodna kurja-garaža za 2 avta, "front drive" Zgornje nadstropje se lahko rabi stanovanje.

2741 S. Millard Ave., Chicago

POTREBUJEMO LIKARICE
sklanjanje srajc. Dobra pla-
Windsor Pk. Laundry, 2649 E. 75th

MARGARET ETTER CRECHE
prodaja ostankov blaga. 8. junija
1027 N. State St. Odprto ob 7
traj. Prinesite s seboj vrečko.

PRODA SE na severni strani 3 sta-
6 sob. zidana hiša. 5 sob. hiša za
2028 No. Wood St.

Hotelske služkinje
in čistilke

STALNO DELO

DOBRO DELOVNO OKOLIŠČE
"Full" ali "part time," kakor želi-
\$87.50 na mesec. Oglasite se
"housekeeper's office."

EDGEWATER BEACH HOTEL
5349 Sheridan Road

AGITIRAJTE ZA PROSVETO

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa naročila

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ
DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
... Cene smerne, unilsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz družine k eni naročnini. List Prosveto stane na vse enako, za člana ali nedolga \$4.00 na eno letno naročnino. Ker pa članji plačajo pri anesmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. (Torej sedaj ni varoka, reči, da je list predrag za člano SNPJ.) List Prosveto je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine, in bo zahteval sam svoj list tednik, bo moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	\$5.00	Za Chicago in okolice je	\$7.50
1 tednik in	4.80	1 tednik in	6.30
2 tednika in	3.60	2 tednika in	5.10
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.90
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.70
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.50
Za Evropo je	\$9.00		

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ.

2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. družine št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. Čl. družine št.

3. Čl. družine št.

4. Čl. družine št.

5. Čl. družine št.

Mesto Država

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

Modro runo

Vladimir Lidin

1

Bil je večer. Iz stepe so gnali ovce domov. Bile so pokrite s sivim prahom, kašljale so, meketale, stopicale z lahkim kopiti in tekale, zmeraj več hkrati, skozi vrata na domača dvorišča. Sredi bele, žive, gugajoče se množice je jeznil ovčji pastir Fedosej, strašno zaprašen, podoben strašilu in jezno kriče. Daleč zadaj se je v steklenem da-hu dneva bleščala suhotna, brezvodna stepla. Orjaški jastrebi, ki je ves dan krožil nad ovčjo čredo, je letel s težkimi zamahljaji peroti proti vzhodu, v svoje prenočišče. In po brezvodnem, pekoče vročem dnevu so se zagnale na dvoriških ovce željno k vodi in se zibale v predužitku noči, hlada, miru in hlevih, zaspanih vzdihov in znanega, pomirjajočega kašljanja.

Fedosej je segnal vso čredo na različna dvorišča in je odjezdil nato na svojem grozljivo koščnem konju na dvorišče stanovišča. Bil je siv od prahu, obrvi so mu bile bele in brada kakor iz ličja. Rumeni kodri nje-

gove ovčje čepice so mu viseli preko oči in bil je podoben moškemu, o katerem so trdovratno govorili, da mu je malenkost ubiti človeka. Stopil je v krmo, ne da bi odložil ovčjega kožuha, sedel na klopi in tedaj se je dvignil z njega siv oblak prahu. Občutil je neznosno, mučno žego, da bi kaj popil, da bi pogasil v sebi pekočo stepno ožotnost in se zavil v meglo, ki se zazdila v njej človeku življenje veselo in lahko — toda v prazni mošnji je imel samo star, zlepljen ru-beljski bankovec, ki ga niso nikjer sprejeli; nov denar pa si dobil samo tam daleč, na drugem koncu stepe. Kréma je bila ob tej uri prazna; le neki spodoben, zlatolas fantič v rujavi mestni sukni, ki je zašel gotovo prvič v to tujo in zanimivo pokrajino in iskal neprestano nekoga, s komer bi se mogel porazgovoriti, ga je ogovoril izza mize:

"Nu, tu pa imate mnogo ovac; kamorkoli se le pripeljem, povsod vidim samo ovce in ovce... gotovo jih je šlo okrog dve sto tisoč mimo mene."

"V naši pokrajini gojimo ovce," je rekel Fedosej s čemernim, hripavim glasom.

Gledal je, kako je pil fantič čaj iz velikanske, pisane čajne ročke, in njegovo posušeno, zaprašeno grlo si je zazelelo požir-

AMERICANS PAY THE PRICE OF VICTORY IN ITALY

TWO AMERICAN INFANTRYMEN lie dead near an overturned Sherman tank they used as protection against Nazi mortar fire during the successful Allied drive on Santa Maria Infanta, Italy. Our all-out push is gaining momentum, with the Germans announcing the loss of Cassino. The Allies report that, following the breach-ing of the Gustav Line, our troops are attacking the Hitler Line. OWI Radiophoto.